

BÖLÜM 8

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER'İN TÜRK OCAKLARI BAŞKANLIĞI VE MAARİF VEKİLLİĞİ

Kenan DEMİREL¹

GİRİŞ

Hamdullah Suphi'nin soyu Kastamonu'ya dayanmaktadır. Ataları bu şehirden Mora vilayetine göç etmiştir. Tanrıöver'in dedesi Abdurrahman Suphi Paşa (1795-1878) vatanının Mora'nın bir nahiyesi olan Tripoliçe olduğunu belirtir. 1820 yılındaki Mora ayaklanmasında Yunanlılara esir düşen ve bu sırada babası Şeyh Ahmet Necip Efendi'yi kaybeden Abdurrahman Sami Paşa 1823'te Mısır'a gitmiştir. Bir süre Mısır'da çeşitli görevlerde bulunan Abdurrahman Sami Paşa buradan 1849 yılında ayrılmıştır. Bosna ve Trabzon valiliğinden sonra 1856'da Edirne valiliğine getirilen Abdurrahman Sami Paşa'nın bundan sonraki görevi Maarif Nazırlığı olmuştur. Hamdullah Suphi'nin babası Abdülatif Suphi Paşa ailesiyle birlikte Mısır'a gitmiş, burada bir süre Mehmet Ali Paşa'nın özel kalemligi görevini yapmış ve Mehmet Ali Paşa'nın ölümünden sonra İstanbul'a yerleşmiştir. İstanbul'da 1849'da Meclisi Maarif-i Umumiye Âzalığına ve 1854'te Meclis-i Vâla-yı Ahkâm-ı Adliye Âzalığına memur olmuştur. Sultan Abdülaziz döneminde evkaf nazırlığı daha sonra maarif nazırlığı görevlerini yapan Abdülatif Suphi Paşa Sultan II. Abdülhamid döneminde evkaf, maarif ve ticaret nazırlıklarında bulunmuştur. Abdülatif Suphi Paşa'nın birinci maarif nazırlığı sadece on yedi gün sürmüştür. Rumeli müfettişliğinden sonra da maarif nazırı olan Abdülatif Suphi Paşa daha sonra şurayı devlet üyeliğine nakledilmiştir. 1871 yılında Suriye valiliğine atanan Abdülatif Suphi Paşa bir yıl sonra Şura-yı Devlet Âzalığına, 1878 yılında evkaf ve maarif nazırlıklarına tayin edilmiştir. Evkaf nazırı iken ölmüştür (Yazıcı, Tarihsiz, s.71-74).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
k.demirel@alparslan.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3394-3836.

DOI: 10.37609/akya.3827.c1117

limeleri ustaca kullanabilme yeteneği sayesinde Maarif Vekilliği döneminde birçok kişiyi etkilemiş ve ölüm kalım savaşının verildiği yıllarda maarif kongresini düzenlemiştir. Tanrıöver sadece Türkiye Türklüğü ile ilgilenmemiştir. Turan ülküsüyle hareket etmiş, Orta Asya ve Romanya'daki Gagavuz Türkleri ile ilgilenmiş, onlara milli bir benlik kazandırmaya çalışmıştır.

KAYNAKLAR

- ACAR, İ. (2004). Türk Ocakları.
- ACAROĞLU, M. (1967). Türker, "Tanrıöver ve Gagavuzlar". Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 80-82.
- AĞAOĞLU, S. (1967). Hamdullah Suphi Tanrıöver. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 33-38.
- AKÇİÇEK, E., M. Karayaman (2007). Atatürk'ün Türk Ocakları'nı Ziyaretleri ve Yaptığı Konuşmalar.
- AKÇURA, Y. (1978) Türkçülük(Türkçülüğün Tarihi Gelişimi). Türk Kültür Yayınları.
- AKGÜZ, Y. (2007). Türk Eğitim Tarihi(MÖ 1000-MS 2007). Pegem A Yayınları.
- ATATÜRK'ÜN SÖYLEV VE DEMEÇLERİ (1997). I-III. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- BAYDAR, M. (1968). Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları. Menteş Yayınları,
- CANSEVER, H. F. (1967). Rahmetli Hamdullah Suphi Tanrıöver. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 24-26.
- ÇALIŞKAN, S. A. (1967). Örnek İnsan Kıymetli ve Kudretli Hamdullah Suphi Tanrıöver. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 32.
- DEMİR, M. (2010). Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Eğitim ve Kültür Anlayışı(-Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- DEVELİOĞLU, B. (1967). Hamdullah Suphi İle 55 Sene. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 10-17.
- ESİN, E. (1967). Hamdullah Suphi Bey Hakkında Çocukluk Hatıralarım. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 21-22.
- FINDIKOĞLU, Z. F. (1967). Hamdullah Suphi'nin Hayatından Küçük Bir Safha. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 4-5.
- GÖKAY, F. K. (1967). Hamdullah Suphi Tanrıöver. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 23.
- GÜRKAN, K. İ. (1967). Hamdullah Suphi Büyük Hatip. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 18-20.
- GÜVEN, C.-E. Z. Boyraz (1967). Hamdullah Suphi Tanrıöver'in İlk Maarif Vekilliği Dönemi Faaliyetleri. Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi. 6(2), 286-317.
- ORKUN, H. N. (1977). Türkçülüğün Tarihi. Kömen Yayınları.
- SERASLAN, H. (2007). Hamdullah Suphi Tanrıöver(Bütün Şiirleri). Tablet Yayınları.
- TANRIÖVER, H. S. (1987). Dağ Yolu. I-II. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(06.05.1336/1920), C. I, 12. Birleşim, S. 217.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(10.02.1337/1921), C. VIII, 148. Birleşim, S. 166.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(10.02.1337/1921), C. VIII, 148. Birleşim, S.167.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(24.04.1336/1920), C. I, 2. Birleşim, S. 34.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(24.04.1336/1920), C. I, 2. Birleşim, S. 39.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(25.04.1336/1920), C. I, 3. Birleşim, S. 50.
- TBMM Zabıt Cerideleri, I. Dönem(28.09.1336/1920), C. IV, 74. Birleşim, S. 394.
- TEK, M. F. (1967). Hamdullah Suphi Bey. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 6-7.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Eğitim Araştırmaları (1923-1960)

- TEVETOĞLU, F. (1986). Hamdullah Suphi Tanrıöver. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- TOGAN, Z. V. (1967). Hamdullah Suphi Bey'e Ait Bazı Hatıralar. Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 27-29.
- ÜNVER, A., S. ÜNVER. (1967). Hamdullah Suphi İle 50 Yıl, Türk Yurdu(Hamdullah Suphi Tanrıöver Özel Sayısı). 6(2), 8-9.
- ÜSTEL, F. (2004). Türk Ocakları(1912-1931). İletişim Yayınları..
- YAVUZ, N. (2010). Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Gagavuzlar. Akademik Bakış Dergisi. 4(7), 177-184.
- YAZICI, M. (Tarihsiz). Tanzimat'tan Bu Yana Milli Eğitim Bakanları, Başbakanlar ve Atatürk(1839-1973). Emel Yayınları.
- YETİM, F. (2007). Milli Mücadele Döneminde Kamuoyunun Oluşmasında Mitinglerin İşlevi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 8(1), 1-16.